

М.В. Сікорська, І.В. Візір, Г.І. Макуріна, Т.М. Пахольчук, А.В. Бачурін

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КЛІНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН СТУДЕНТАМ З АНГЛОМОВНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ

Запорізький державний медичний університет

Ключові слова: англомовні студенти, тестовий контроль, самостійна робота.

Ключевые слова: англоговорящие студенты, тестовый контроль, самостоятельная работа.

Key words: English-speaking students, test control, independent work.

Висвітлено проблеми, що виникли при викладанні клінічних дисциплін у групах студентів, де навчання ведеться англійською мовою. Представлено різні форми роботи, що дозволяють підвищити рівень засвоєння неврології й активізувати творчу діяльність студентів-іноземців.

Раскрыты проблемы, возникшие при преподавании клинических дисциплин в группах студентов, где обучение ведется на английском языке. Представлены различные формы работы, которые позволяют повысить уровень усвоения неврологии и активизировать творческую деятельность студентов-иностранцев.

Problems, arising up at teaching of clinical disciplines in the groups of students, come into question in the article, where teaching is conducted in English language. Different forms of work which allow promoting the level of mastering of neurology and activating creative activity of students-foreigners are presented in the article.

Розширення міжнародних зв'язків медичного університету, збільшення кількості іноземних студентів, які навчаються англійською мовою, зумовлює необхідність оптимізації викладання клінічних дисциплін. П'ятирічний досвід роботи з англомовними студентами різних країн дозволив з'ясувати суттєві причини труднощів у вивченні ряду клінічних дисциплін і створив умови для пошуку шляхів їх усунення. Як для викладачів ВНЗ, так і для більшості студентів, англійська мова не є рідною і підходить до її вивчення, вимови й звучання відрізняються в різних країнах світу. Рівень підготовки з іноземної мови серед студентів досить різний, тому перед викладачем виникає проблема спілкування й порозуміння з ними в аудиторії [2].

Ще однією проблемою є відсутність в Україні затверджених англомовних підручників, практикумів, методичних посібників. Більше того, наявні іноземні підручники за обсягом матеріалу та структурою його подання не відповідають навчальній програмі з більшості питань клінічних дисциплін, зокрема неврології для вищих навчальних медичних закладів III–IV рівня акредитації. У зв'язку з цим виникла необхідність розробки спеціальної робочої програми, орієнтованої на наявні англомовні посібники, а також створення нових посібників з клінічної неврології, дерматоневрології, хірургії, що відповідають програмі вивчення клінічних дисциплін [3,6].

Складністю у викладанні багатьох клінічних дисциплін, зокрема неврології, є розбіжності в класифікаціях хвороб, що прийняті в Україні, з класифікаціями, розповсюдженими в інших країнах. Наприклад, багато неврологічних симптомів і синдромів мають назву за прізвищами вітчизняних учених і не прийняті в країнах, з яких походять іноземні студенти. Ця ситуація значно ускладнює складання іспитів після повернення їх з навчання.

Достатньо суттєві розбіжності й у підходах до лікування окремих нозологічних форм у зв'язку з різним рівнем хірур-

гічної допомоги Азії, Африки, Ізраїлю, США тощо. Крім того, вітчизняні лікарі в практичній діяльності не зустрічаються з багатьма паразитарними й рідкісними для нашої місцевості інфекційними ураженнями нервової системи і шкіри (наприклад, нейромаларією), що є досить розповсюдженими в країнах Азії та Африки і є актуальними для іноземних студентів. У зв'язку з цим робоча програма потребує корекції [1,7]

Крім зазначених складностей при викладанні клінічних дисциплін треба відзначити й такі аспекти, як мовний бар'єр у спілкуванні з хворими, які здебільшого говорять російською; відсутність у клініці тематичних хворих у повному обсязі; досить велика навчальна програма при обмеженій кількості навчальних годин.

Проте всі негативні чинники не повинні відбиватись на якості підготовки майбутніх лікарів. Тому на кафедрах неврологічних хвороб, психіатрії, наркології та медичної психології, дерматології з курсом косметології, госпітальної педіатрії з дитячими інфекційними хворобами, загальної хірургії з дотриманням за хворим тощо з метою активації становлення клінічного мислення студентів впроваджуються допоміжні заходи, що сприяють покращенню засвоєння практичних навичок, адаптації іноземних студентів до роботи з хворим [5].

При підготовці до семінарських занять розроблено декілька підходів до якісного засвоєння й контролю знань; найбільше переваг має метод тестування, який передбачає вибір однієї правильної відповіді з 5 запропонованих (за Європейськими стандартами). Такий вибір зумовлений неспроможністю іноземних студентів сприймати на слух великі обсяги інформації та повноцінно відтворити її в усній формі. За стандартами української освіти, тести з однією правильною відповіддю вважаються одним з низьких рівнів знань, однак при отриманні сертифікатів спеціаліста у рідній студенти складають іспити за Європейськими стандартами.

На кожному практичному занятті проводиться тестовий

контроль базового рівня знань студентів, що дозволяє з'ясувати ступінь підготовки до заняття з теоретичного курсу. Наприкінці кожного практичного заняття проводиться тестовий контроль із застосуванням нетипових тестів і ситуаційних задач з наступним їх аналізом в академічній групі. Створено банки тестових завдань і ситуаційних задач з еталонами відповідей (по 10 на кожену тему, що вивчається). Другим етапом є підсумковий тестовий контроль, що проводиться по закінченню вивчення кожного модуля й включає 40 тестових завдань. Власний досвід проведення тестового контролю при вивченні курсу нервових хвороб показав, що цей метод дозволяє об'єктивно виявити рівень знань студентів, оскільки перелік питань і час для відповідей однаковий для всіх. Виключається необ'єктивна оцінка знань студентів викладачем, окрім того, це дає можливість задокументувати відповіді кожного зі студентів. Система тестування сприяє кращому засвоєнню теоретичного матеріалу, дозволяє розвинути клінічне мислення, чому сприяє вирішення ситуаційних задач та їх обговорення [4].

Враховуючи існуючий мовний бар'єр між англомовними студентами і хворими, особливої ролі набуває клінічний розбір історій хвороб пацієнтів. Напередодні аудиторної роботи викладач готує хворого, складає план розбору, перекладає англійською мовою дані додаткових методів дослідження. Під час практичного заняття біля ліжка хворого викладач розповідає про скарги, історію життя і хвороби, далі дає змогу студентам поставити питання, які перекладає пацієнту, а потім розповідає про його відповіді. Студенти складають план обстеження пацієнта, у разі потреби доповнений викладачем. Потім студентами аналізуються дані додаткових методів обстеження, а за необхідності – викладачем, після чого студенти висувають пропозиції щодо постановки топічного й клінічного діагнозів, складають план лікування, які також коректує викладач.

Як уже зазначено, особливі труднощі виявляються при безпосередньому спілкуванні студентів з хворими та їх рідними, що є важливою складовою в процесі отримання практичних навичок.

З метою активізації становлення клінічного мислення майбутніх лікарів, впроваджуються допоміжні заходи, що сприяють адаптації іноземних студентів до роботи з хворими.

Вивчення анамнезу життя та хвороби у 50–60% випадків студентам дозволяє правильно зорієнтуватися щодо клінічного діагнозу, опитування хворого є важливою складовою частиною з'ясування попереднього клінічного діагнозу. У зв'язку з цим, на кафедрах застосовується методика навчального тренінгу у вигляді ділової гри. Відпрацьовуються клінічні ситуації щодо найбільш розповсюджених нозологічних форм, а також станів, що потребують невідкладної допомоги. При цьому викладач бере на себе роль хворого чи його рідних, лікаря невідкладної допомоги і спілкується зі студентами мовою навчання. Далі в палаті студенти під наглядом викладача оглядають хворих, після чого надаються результати додаткових методів дослідження, і вже потім обговорюється клінічний, топічний діагнози, визначається план лікування хворого з урахуванням стандартів лікування нозологічних форм. Така методика

оптимізує процес засвоєння практичних навичок, дозволяє доцільніше й щільніше використовувати навчальний час при роботі з англомовними студентами.

Оснoву діагностичного процесу складає алгоритм. Основними етапами побудови систем розпізнавання є докладне і неформалізоване вивчення об'єктів розпізнавання, з'ясування їх подібностей і розбіжностей, на основі яких об'єкти можуть бути об'єднані у визначені класи й розпізнані; класифікація розпізнаних об'єктів, процесів, явищ, складання переліку ознак, що використовують для опису хвороб; розробка алгоритмів розпізнавання. Оснoву діагностичного алгоритму складають синдромний принцип клінічного мислення і принцип оптимальної діагностичної доцільності. Можна виділити етапи постановки діагнозу: збір інформації (скарги, анамнез життя, хвороби); виявлення провідного синдрому; виділення найбільш імовірного патологічного процесу; виявлення за вирішальними симптомами найбільш імовірної нозологічної одиниці; визначення імовірної етіології або характеру даного патологічного процесу; визначення фази захворювання, його ускладнень і наслідків; встановлення діагнозу. Методичні розробки до кожного практичного заняття містять діагностичні алгоритми з основних нозологічних форм, що вивчаються на клінічних кафедрах. Діагностичний алгоритм, розроблений досвідченим лікарем-викладачем, дозволяє ознайомити майбутніх лікарів із системою клінічного мислення і дає можливість показати етапи міркування досвідченого лікаря при встановленні діагнозу, виборі методів лікування

Формування сучасного лікаря неможливо вирішити тільки шляхом передачі знань від викладача до студентів під час лекцій і навчальних занять без самостійної роботи. Серед основних видів самостійної роботи студентів є підготовка до практичних занять, до модульного контролю; вивчення тем, що не входять до плану аудиторних навчальних занять; індивідуальне написання історії хвороби, рефератів. Для успішної реалізації самостійної роботи на кафедрі створено систему навчальних методичних матеріалів англійською мовою, що включає методичні розробки до практичних занять, з виконання конкретних видів самостійної роботи, банк тестових завдань і ситуаційних задач, які обов'язков передбачають можливість самоконтролю з боку студентів, протоколів курації хворих. Форми контролю вмінь і навичок, набутих студентами під час самостійної роботи, здійснюється під час проведення практичних занять, оцінюються за допомогою підсумкового модульного контролю по завершенні вивчення всіх тем модуля. Контроль виконання студентами індивідуальних завдань, захист історій хвороби проводиться як на практичних заняттях, так і під час індивідуальної, позааудиторної роботи викладача зі студентами [3].

Отже, проведення занять англійською мовою в групах іноземних студентів допомагає активізувати творчу діяльність, що підвищує якість успішності, а використання вказаних методичних підходів дозволяє підвищити рівень засвоєння клінічних дисциплін студентами-іноземцям.

ЛІТЕРАТУРА

1. Джоджуа А.Г. Алгоритми і їх значення у післядипломному навчанні на кафедрі нервових хвороб / Джоджуа А.Г. // Про-

- блеми медичної та фармацевтичної освіти і шляхи підвищення якості підготовки лікарів і фармацевтів в Україні: мат. науково-методичної конференції – Х., 2003. – С. 34–35.
2. *Запорожан В.М.* Десятирічний досвід навчання іноземних студентів англійською мовою: досягнення і проблеми / *Запорожан В.М., Кресюн В.Н., Багора Ю.І.* // *Методична освіта.* – 2007. – №2. – С. 42–45.
 3. *Крючко Т.О.* Методологічні основи формування діагностичних умінь у студентів медичних вузів / *Крючко Т.О., Пеший М.М., Забайрачний М.М.* // *Матеріали навчально-методичної конференції «Шляхи оптимізації педагогічної взаємодії у системі викладач-студент в умовах реформування вищої школи»* – Полтава, 2003. – С. 101–103.
 4. *Мілерян В.С.* Методичні основи підготовки та проведення занять в медичних вузах / *Мілерян В.С.* – К., 2003. – 53 с.
 5. *Підасв А.В.* Болонський процес в Європі / *Підасв А.В., Передерій В.Г.* – М.: Одеса, 2004. – 190 с.
 6. *Роговий Ю.С.* Роль альтернативних методів навчання при викладанні теоретичних та клінічних медичних дисциплін / *Роговий Ю.С., Бочаров А.В., Кобилянська Р.М.* // *Медична освіта.* – 2003. – №1. – С. 22–24.
 7. *Соколова Л.Т.* Досвід і проблеми впровадження кредитно-модульної системи в організації навчального процесу у англомовних студентів / *Соколова Л.Т., Маковецька О.А.* / *Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього процесу* – К., 2009. – Т. IV. – С. 464–467.

Відомості про авторів:

Сікорська М.В., к. мед. н., асистент каф. нервових хвороб, психіатрії, наркології та медичної психології ЗДМУ.

Візір І.В., к. мед. н., асистент каф. нервових хвороб, психіатрії, наркології та медичної психології ЗДМУ.

Макуріна Г.І., к. мед. н., доцент каф. дерматовенерології з курсом косметології ФПО ЗДМУ.

Пахольчук Т.М., к. мед. н., доцент каф. госпітальної педіатрії з дитячими інфекційними хворобами ЗДМУ.

Бачурін А.В., к. мед. н., доцент каф. загальної хірургії з доглядом за хворими ЗДМУ.

Адреса для листування:

Сікорська Марина Володимирівна, м. Запоріжжя, вул. Сталеварів, 34, 6-та міська клінічна лікарня.

Тел.: (061)2 34 35 41.

УДК 378.147:[174+34]:[615.15-057.85:687.55.2.02]

Н.О. Ткаченко, Т.П. Зарічна, В.О. Демченко, Н.М. Червоненко, І.В. Бушуєва

ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ЕТИКО-ПРАВОВІ НОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ У ГАЛУЗІ» ПРОВІЗОРІВ-КОСМЕТОЛОГІВ

Запорізький державний медичний університет

Ключові слова: *фармацевтична етика, фармацевтична деонтологія, категорії моралі, фармацевтичне право.*

Ключевые слова: *фармацевтическая этика, фармацевтическая деонтология, категории морали, фармацевтическое право.*

Key words: *pharmaceutical ethic, pharmaceutical deontology, categories of moral, pharmaceutical law.*

Подано характеристику навчальної дисципліни «Етично-правові норми діяльності у галузі», введена в навчальний процес для студентів фармацевтичного факультету зі спеціальності «Технологія парфумерно-косметичних засобів».

Дана характеристика учебной дисциплине «Этико-правовые нормы деятельности в отрасли», включенной в учебный процесс для студентов фармацевтического факультета по специальности «Технология парфюмерно-косметических средств».

The description of education discipline «The ethical legal norms in industry», which was included in educational process of pharmaceutical students on speciality «Technology of perfume cosmetic facilities» has been given.

У всіх галузях народного господарства й економіки України відбуваються радикальні зміни, що повною мірою стосуються парфумерно-косметичної та фармацевтичної галузей.

Професійна діяльність фармацевтичних працівників належить до галузі охорони здоров'я, і від вирішення питань впровадження етики та деонтології значною мірою залежить здоров'я населення, настроїв людей, морально-психологічний клімат у колективі, який впливає на продуктивність праці.

У сучасних ринкових умовах роль етики й деонтології

особливо зростає. Осягнення основ етики, використання її в діловому спілкуванні з клієнтами, партнерами по бізнесу, посередниками, хворими тощо допомагає вижити суб'єктам господарювання в конкурентній боротьбі.

У зв'язку з наведеним, вивчення дисципліни «Етично-правові норми діяльності у галузі» є актуальним для провізорів-косметологів.

МЕТА РОБОТИ

Подати характеристику навчальній дисципліні «Етично-правові норми діяльності у галузі», яку введено в навчальний